

16. 12. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zánik bezdůvodného obohacení a trvání povinnosti k jeho vydání

V tomto článku bychom rádi poukázali na možnou „nespravedlnost“ současné právní úpravy bezdůvodného obohacení. Úprava bezdůvodného obohacení, resp. povinnosti obohaceného vydat obohacení, které získal bezdůvodně, je upravena § 451 a násl. občanského zákoníku. Rozsah vydání bezdůvodného obohacení pak upravuje § 458 a násl. občanského zákoníku, kde je obecně upraveno, že „musí být vydáno vše, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením“.

A jak se budou podle těchto pravidel řešit například následující situace? Malíři se zmýlí a místo sousedova bytu vymalují ten Váš. A Váš byt naneštěstí druhý den vyhoří. Požárem zanikne Vaše obohacení (výmalba bytu), ale co právo malířů požadovat po Vás vydání Vašeho obohacení (v tomto případě peněžité náhrady)?

Druhý příklad: naleznete finanční hotovost, jejím nálezem se tedy bezdůvodně obohatíte a jste povinni toto obohacení vydat. Jako řádný občan se vypravíte hotovost vrátit a cestou hotovost ztratíte. Trvá i nadále Vaše povinnost hotovost, tj. obohacení vrátit?

Pro posouzení těchto dvou situací je potřeba se blíže zaměřit na již citovaný § 458 odst. 1 větu první, a to, že *musí být vydáno vše, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením*. Obohacený je tedy povinen vydat ochuzenému (tedy osobě, na jejíž úkor obohacení získal) vše, o co se sám obohatil. Rozhodující je to, oč se povinný subjekt obohatil v době získání bezdůvodného obohacení. Není proto právně významné, jestliže se např. do doby, než bylo oprávněným subjektem uplatněno právo na vydání bezdůvodného obohacení, původně získané obohacení snížilo, bylo spotřebováno, bylo převedeno na třetí osobu.[1] Povinnost vydat obohacení je tak nezávislá na tom, jestli je obohacený v dobré nebo zlé víře. Na rozdíl od německé nebo např. nizozemské právní úpravy tak dobrá víra obohaceného nemá za následek zmírnění jeho povinnosti obohacení vydat. Dobrá víra má v české právní úpravě bezdůvodného obohacení význam pouze u povinnosti vydat užitky z bezdůvodného obohacení.

Jak už bylo řečeno shora, sleduje česká právní úprava striktně účel, že musí být vydáno vše, co bylo bezdůvodně získáno, a to buď jako naturální restituce (tedy obnovením v předešlý stav) nebo jako peněžité náhrada. Situace, že obohacení zanikne bez zavinění obohaceného ještě před jeho vydáním ochuzenému, je pak posuzována podle pravidel pro vydání bezdůvodného obohacení a případné zavinění obohaceného ve vztahu k zániku obohacení není relevantní.

Pokud bychom přijali názor části právních teoretiků, že závazkový právní vztah vzniklý z

bezdůvodného obohacení je jednou z forem občanskoprávní odpovědnosti (druhá část teoretiků se kloní k názoru, že se jedná o zvláštní závazkový právní vztah), pak by tato odpovědnost byla konstruována jako odpovědnost objektivní, bez ohledu na zavinění obohaceného.

K tomuto uvádíme také několik relevantních soudních rozhodnutí. Rozhodnutím Rc 1/79 bylo judikováno, že „Rozhodující je, aký neoprávněný majetkový prospěch mal povinný v čase jeho vzniku, lebo podľa ustanovenia § 458 ods. 1 O. z. sa musí vydať všetko, čo bolo neoprávnene získané. Preto nerozhoduje, čo tomu, kto získal neoprávněný majetkový prospěch, z tohto prospěchu ešte zostalo, či a o čo je ešte obohatený, ale rozhodující je to, o čo sa obohatil v čase získania prospěchu.“ Dále rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 25 Cdo 413/2000, kde soud rozhodl, že v případě, že předmět bezdůvodného obohacení nebude oprávněnému vydán, nezaniká obohacenému závazek k jeho vydání, i když předmětem bezdůvodného obohacení obohacený dále nedisponuje. Stejně tak jeden novější judikát Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2145/2004, kde bylo stanoveno, že povinnost vydat bezdůvodné obohacení zůstává nedotčena také tehdy, pokud obohacenému nezůstane žádný prospěch (např. když bude předmět bezdůvodného obohacení zničen).

Také ze shora uvedených judikátů vyplývá, že není rozhodující, jestli byl obohacený v dobré víře či nikoli. Pro vydání samotného obohacení je pak určující výše obohacení, které obohacený získal v době obohacení, a nebere se ohled na to, jestli obohacenému v době vydání obohacení bez jeho zavinění obohacení ještě zůstalo. Zohlednění pozdějších událostí tedy není podle české úpravy připuštěno. Dobrá víra, obohaceného v dobré víře, není v tomto případě chráněna. Obohacený tak odpovídá nejen za to, jak s obohacením sám nakládá, ale také za nahodilý osud toho, co bezdůvodně získal.

Možným řešením této situace by mohlo být moderační právo soudu, toto však zákonodárce v případě bezdůvodného obohacení neupravuje a jeho použití soudem by proto nemělo oporu v zákoně. Aplikace okolností hodných zvláštního zřetele anebo zmiňované dobré víry je podle citovaného ustanovení § 458 odst. 1 také vyloučena. Pouze ve výjimečných případech by mohl soud rozhodovat se zohledněním dobrých mravů. Příslušnou normou by pak bylo ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku, které říká, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Změnu v dosavadní právní úpravě by měl přinést nový občanský zákoník. Aktuální schválené znění nového občanského zákoníku už zohledňuje dobrou víru obohaceného, a to např. v ustanovení § 2972 odst. 2, který stanoví, že pokud obohacený předmět obohacení získá v dobré víře nebo bez svého svolení a nemůže jej dobře vydat, není povinen k náhradě.

Za současné právní úpravy by s největší pravděpodobností byly oba dva na začátku uvedené příklady řešeny k tíži obohaceného. Ten by byl povinen obohacení, které získal a kterým bez svého zavinění již nedisponuje, vrátit.

Mgr. Iva Hutařová, LL.M., advokátní koncipient

autorka působí v advokátní kanceláři ŠACHTA & PARTNERS, v.o.s.

JUDr. Jan Špaček, advokát

autor působí v advokátní kanceláři ŠACHTA & PARTNERS, v.o.s.

[ŠACHTA & PARTNERS, v.o.s.](#)

Radlická 28/663
150 00 Praha 5

Tel.: +420 251 566 005

Fax: +420 251 566 006

e-mail: jurista@jurista.cz

[1] Knappová/Švestka a kolektiv, Občanské práva hmotné, str. 597.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)